

LLIBRES

Orgull i prejudici

Xavier Dilla

PERE ABELARD. UN HUMANISTA DEL SEGLE XII

Lluís Nicolau d'Olwer
Obrador Edèndum
474 pàgines. 35 euros

Quan, el 1957, el prestigiós historiador francès Jacques Le Goff va publicar *Els intel·lectuals a l'edat mitjana*, hi va qualificar Pere Abelard (1079-1142) de "primera gran figura d'intel·lectual modern". No era un anacronisme amb l'adjectiu de moda a la Rive Gauche de la bohèmia existencialista, el mateix espai on Abelard havia guanyat fama com a professor 800 anys enre. Contra la visió de l'edat mitjana com un parèntesi d'ombres, Le Goff remarcava així la importància de l'esforç racionalista d'Abelard, que anuncia la dialèctica escolàstica i prefigura la llibertat de pensament renaixentista. Intel·lectual urbà, amant del debat i la discussió franca, Abelard s'emmiralla en l'Antiguitat grecollatina sense renunciar a la fe cristiana i deixa en evidència les limitacions del model de coneixement monacal de l'alta edat mitjana, basat en la força de les autoritats citades.

A l'època en què Le Goff enllestia aquell decisiu assaig, Lluís Nicolau d'Olwer (1888-1961), ja en la seixantena, feia anys que estudiava la figura d'Abelard. Amb una rellevant biografia política darrere (ministre d'Economia, governador del Banc d'Espanya, tinent d'alcalde de Cultura a Barcelona, diputat a Corts...), Nicolau era un expert hel·lenista i llatí. Segons Josep Pla, Miguel de Unamuno deia que "es el hombre que sabe más griego de España, pero no quiere que se sepa". Nicolau no va deixar mai de publicar estudis i edicions —alguns de referència— sobre història i literatura catalanes, i sobre altres matèries.

Potser aquesta doble condició d'erudit i d'home d'acció explica l'atractiu de l'ambiciosa biografia d'Abelard que el va ocupar a l'exili, inèdita fins ara. Es tracta d'un treball històric i filològic de gran rigor, sòlidament documentat, però de cap manera es pot dir que s'adreci només als especialistes. Nicolau pertany a l'admirable espècie de savis que no gira l'esquena al lector culte i curiós, que malda per escriure bé i per fer llegidora fins i tot la minúcia erudita, i això es nota en aquestes més de quatre-centes pàgines de lle-

tra petita on difícilment decau l'interès.

Tan encertat en el retrat físic —l'evocació de l'aspre paisatge bretó, la desolació del monestir del Paràclit, el bullici parisenc— com en el psicològic, en què brilla l'anàlisi aprofundida de la cèlebre relació amb la jove Heloïsa, Nicolau segueix també fil per randa la incansable activitat d'Abelard com a mestre i com a escriptor, situant-la en el context dels debats filosòfics i teològics del seu temps. Orgullós i arrogant, va topar amb un poder eclesiàstic que no li va perdonar ni el pensament lliure ni l'aventura amorosa amb Heloïsa, apassionada i sàvia en el retrat que en fa Nicolau.

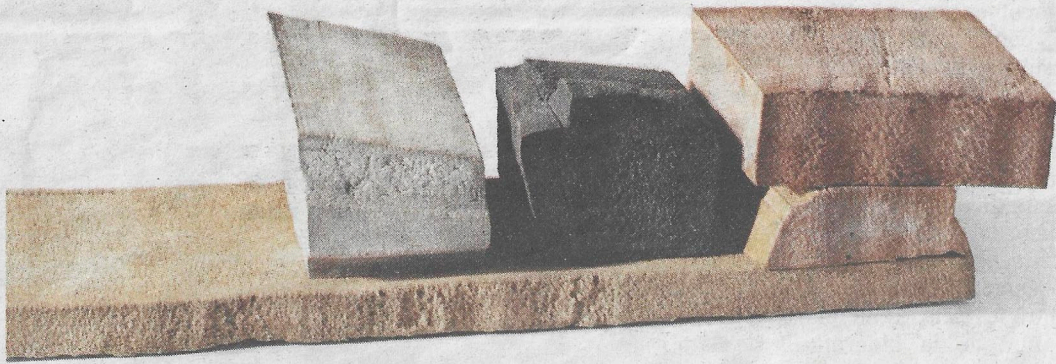
Llibre d'un humanista sobre un precursor de l'humanisme, Nicolau no va poder enllestir ni fer la revisió final del treball, que ha editat Josep Batalla, traductor de les cartes d'Abelard i Heloïsa. Batalla ha revisat el text de Nicolau, completat la bibliografia i redactat

Abelard i Heloïsa, pintats per Edmund Blair Leighton.

Nicolau fa un treball històric i filològic d'un gran rigor, sòlidament documentat

les quatre pàgines finals sobre la mort d'Abelard. El resultat és un volum que deixa en molt bon lloc el talent i la capacitat de Nicolau, tot i arribar tard per causa de la desgraciada postguerra. En aquest sentit, és difícil resistir-se a veure un lleu matís personal en el final del mecanoscrit inacabat del llibre de Nicolau, quan comenta així les últimes paraules escrites per Abelard: "El diàleg restà inacabat, interromput; talment una columna funerària, de fust trencat i sense capítell".

Una de les obres de Joan Furriols exposades a la galeria El Quadern Robat.

ART

Xiuxiueig

Josep Casamartina i Parassols

L'abstracció informal italiana dels anys cinquanta va exercir una influència enorme en l'art català i espanyol de l'època, bastant més que l'expressionisme abstracte nord-americà, tret dels casos d'Esteban Vicente i Juan Guerrero, perquè llavors vivien a Nova York i s'hi havien integrat. La petja intensa de Lucio Fontana, Piero Manzoni o Alberto Burri es troba de diferents maneres en les obres immediatament posteriors d'Antoni Tàpies, Romà Vallès, Joan Vilacasas o Enric Panadurà —quan va deixar l'abstracció geomètrica, els primers anys seixanta— i també en alguns membres del grup madrileny El Paso, com Manolo Millares, Luis Feito, Manuel Rivera o el tangencial Lucio Muñoz. Els italians aportaven un sentit estètic i un gust refinat per les textures molt diferent del gest enèrgic i el cromatisme contundent dels americans, i la seva obra va connectar molt bé amb la sensibilitat meridional, tot i que uns (Millares, Feito o Rivera) hi afegien drama, i uns altres (Tàpies) un reeixit impuls de transcendència.

Joan Furriols (Vic, 1937) pertany a una segona generació informalista que enllaça, però, amb membres de la primera, perquè alguns d'aquests van començar tard a fer abstracció, com ara Josep Guinovart o Albert Ràfols Casamada. Les obres primerenques de Furriols, però, les de finals dels anys cinquanta, ja estan immerses en l'abstracció, perquè llavors l'informalisme s'estava consolidant de pressa i era més accessible inscriure-s'hi sense haver de patir el gran dilema de triar entre figuració o abstracció, com havien sofert els seus antecessors. Tot i amb això, el món acadèmic

recalcitrant encara regnava i tardaria molts anys a acceptar la modernitat.

A El Quadern Robat, la galeria que, de la mà d'Anna Belsa, ha heretat la línia més oberta de la reconvertida Artgràfic de la Joan Prats, hi ha dues d'aquestes obres inicials de Furriols, en la petita retrospectiva dedicada al pintor, escultor i assemblatgista de Vic. Obres i espai encaixen a la perfecció, tot sembla fet a mida. *17 obres sense títol*, nom de l'exposició, és un viatge circular al món de Furriols. Comença amb una fusta i un ferro perforats, a la manera de Burri i de Fontana, en els quals s'estableix

Exposicions sobre Furriols i Bores els mostren entre la figuració i l'abstracció

un joc estètic entre la distribució dels forats i el dibuix i la textura dels materials, deixats tal qual, sense patina, vernís ni pintura, lluint a base de bé. Després, però, tot i que la part formal es desplega de manera harmònica i molt coherent, els materials abandonaran la realitat per esdevenir de forma gradual aparença mitjançant el maquillatge de la pintura, en una el·lipsi que recupera la continuïtat a partir dels anys noranta. Al final, el cartró esdevé metall, i les esponges i el plàstic, pedra, en un joc irònic de l'artista sobre si mateix. Primer tot era el que era i després res serà el que sembla, però visualment tot segueix essent igual. L'italianisme continua en Furriols, i les seves pedres d'esponja, de suau i estudiat cromatisme apagat, remetent a les formes flonges i allunyades de les natures mortes

de Giorgio Morandi. També planeja en les capses vitrina exposades (el millor de la tria) la discreció poètica de Joseph Cornell, però sense cap referència simbòlica, més enllà del misticisme còsmic que poden desprendre els objectes grisosos i monocroms de vibrant picallejat.

Francisco Bores (Madrid, 1898 - París, 1972) també és un artista que pintava en veu baixa. Un cop va assolir un estil propi, al París dels moderns de finals dels anys vint, no se'n va moure i va desplegar una estètica de formes sinuoses i planes, a mig camí entre la figuració i l'abstracció, amb colors entonats, sense estridències. Una producció molt personal que es reconeix al primer cop d'ull i manté un gran paral·lel amb la d'André Beaudin, un dels artistes de la segona generació de pupils del marxant André-Henri Kahnweiler que també, en un moment donat, va tenir Bores sota contracte. Dolors Junyent presenta 13 obres de Bores, entre teles, guaixos i dibuixos, la majoria de petit format, en un recorregut que va del 1929 al 1970. És una exposició senzilla, sense pretensions, en la qual destaquen alguns interiors dels anys quaranta i cinquanta i, també, dos papers més grans del 1970, d'un any abans de morir, que mostren molt bé com l'artista madrileny va saber mantenir el to fins als darrers moments.

JOAN FURRIOLS, 17 OBRES SENSE TÍTOL

El Quadern Robat
Còrsega, 267, Barcelona
Fins divendres

BORES, MESTRE DE LA FIGURACIÓ I L'ABSTRACCIÓ

Dolors Junyent Galeria d'Art
Aragó, 268. Barcelona
Fins al 28 d'octubre::
:
:
::

19

22